

A határon túli magyar támogatáspolitikai lehetséges reformjai

A Civil Mozgalom kezdeményezésére került Tóthfaluban megrendezésre a határon túli magyar támogatásokat vizsgáló konferencia, azzal a nem titkolt céllal, hogy a meglévő leosztási rendszernek, a jobbítás vágya által vezérelve megreformálását javasoljuk.

A konferenciára elhívtuk a pillanatnyilag támogatásokat osztó délvidéki magyar funkcionáriusokat, a támogató-sokból leginkább részesülő civil szervezetek vezetőit, s e kérdés kapcsán legmostohábbként kezelt szervezetek képviselőit is. Tehát a teljességre törekedtünk, s egy építő, konstruktív, őszinte vitára törekedtünk (sajnos a támogatásokat leosztó és az abból leginkább részesülő személyek végül is nagyrészt, egy pár nappal korábban seb-
tében szervezett konferencia miatt nem jöttek el).

A Civil Mozgalom részéről a konferencia koordinátora szerény személyem volt, s engem ért ennek kapcsán az megtisztelő feladat, hogy tartsak egy bevezető előadást az elmúlt 15 évben a Délvidékre érkezett magyarországi támogatásokról.

Egy hónapnyi alapos kutatómunka után megállapíthatom, hogy a magyarországi határon túli magyar nyilvános pályázatok nyerteseiről szóló információk furcsa mód nem nyilvánosak, vagy legalább is csak részben azok. S ezt a megállapítást nemcsak az interneten való szörfölés után teszem, hanem többszöri intenzív telefonbeszélgetést követően is. Vannak ugyanis olyan támogató szervezetek, amelyek támogatásainak a szétosztása egyáltalán nem nyilvános. Különösen extrém helyzet e téren a Határon Túli Magyarok Hivatala által kezelt Délvidéki Alap, amelynek nyerteseit a teljes homály fedi, ugyanis ez „belső ügy”.

Lássuk azonban azokat az adatokat, amelyek bármely halandó számára hozzáférhetőek. A táblázataim sorozatát a 2002 – 2004 között Magyarországról a Kárpát-medencei magyarságnak jutott támogatásokkal kezdem.

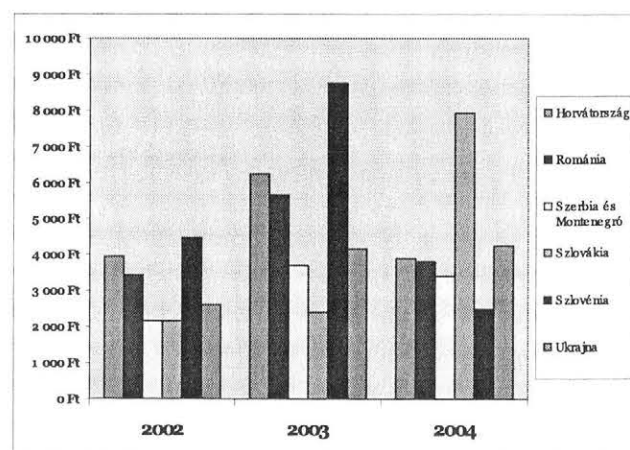
A táblázatból megfigyelhető, hogy a magyarországi kormányzat a támogatások nagyságát az egyes határon túli régiókban az ott élő magyar lakosság száma alapján

A MAGYARORSZÁGI HATÁRON TÚLI MAGYAR TÁMOGATÁSOK (2002 - 2004)

Ország	Év	Támogatás	Összesen	Forint/fő
Horvátország	2002	64 873 913,00 Ft	232 346 593,00 Ft	3 931,75 Ft
	2003	102 990 600,00 Ft		6 241,85 Ft
	2004	64 482 080,00 Ft		3 908,00 Ft
Románia	2002	4 907 961 527,00 Ft	18 473 544 604,00 Ft	3 420,18 Ft
	2003	8 109 446 261,00 Ft		5 651,18 Ft
	2004	5 456 136 816,00 Ft		3 802,19 Ft
Szerbia és Montenegró	2002	634 439 944,00 Ft	2 712 475 376,00 Ft	2 165,32 Ft
	2003	1 080 862 457,00 Ft		3 688,95 Ft
	2004	997 172 975,00 Ft		3 403,32 Ft
Szlovákia	2002	1 124 503 704,00 Ft	6 494 485 696,00 Ft	2 162,51 Ft
	2003	1 246 259 528,00 Ft		2 396,65 Ft
	2004	4 123 722 464,00 Ft		7 930,24 Ft
Szlovénia	2002	38 131 177,00 Ft	133 872 403,00 Ft	4 486,02 Ft
	2003	74 483 486,00 Ft		8 762,76 Ft
	2004	21 257 740,00 Ft		2 500,91 Ft
Ukrajna	2002	407 068 944,00 Ft	1 717 917 682,00 Ft	2 609,42 Ft
	2003	648 502 366,00 Ft		4 157,07 Ft
	2004	662 346 372,00 Ft		4 245,81 Ft
Mindösszesen:		29 784 642 354,00 Ft		

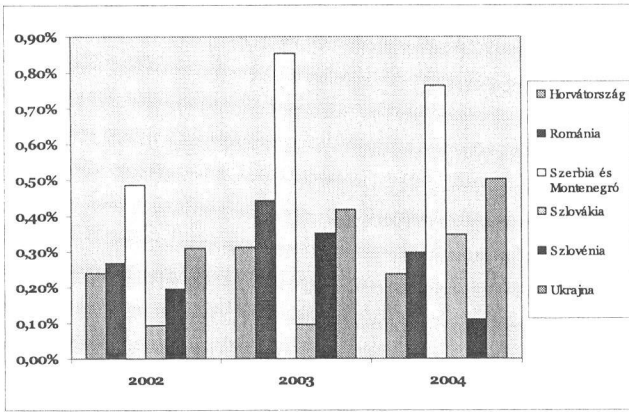
igyekezett egyenlően meghatározni (évente átlagosan 3 – 4.000 Ft/fő támogatást adott egy-egy régiónak). A Délvidék az elmúlt két évben évente átlagosan 1 Mrd Ft-ot kapott.

A TÁMOGATÁSOK EGY FŐRE ESŐ NAGYSÁGA (FT/FŐ)

E diagram alapján azonban már szembetűnő, hogy a délvidéki magyarság a többi határon túli magyar régióhoz viszonyítva enyhe negatív diszkriminációban részesült. Pedig a hivatalos magyarországi propaganda pont arról beszél, hogy az európai uniós integrációból kimaradt Délvidék a többi régióhoz képest kiemelt támogatást kap.

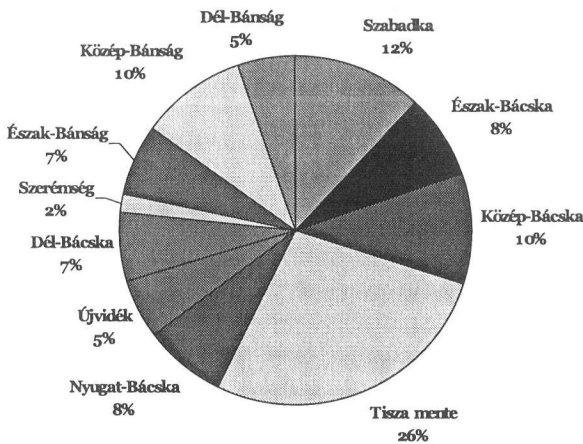
AZ EGY FŐRE ESŐ TÁMOGATÁS ÉS A GDP ARÁNYA (TÁMOGATÁS / GDP)

Ez a diagram azonban mindent megmagyaráz, hiszen világosan látható, hogy bár a magyar lakosság számát figyelembe véve kevesebbet kap a délvidéki magyarság, azonban a többi régióhoz képest sokkal rosszabb gazdasági helyzet miatt ez a támogatás reálértékében sokkal nagyobb, mint a többi régióban.

De maradjunk a Délvidéknél. Először is lássuk a statisztikai adatokat. A Délvidéket 11 alrégióra osztottam (külön alrégiónak vettem Szabadka és Újvidék városát), s

A DÉLVIDÉKI MAGYARSÁG RÉGIÓNKÉNTI MEGOSZTLÁSA (2002)

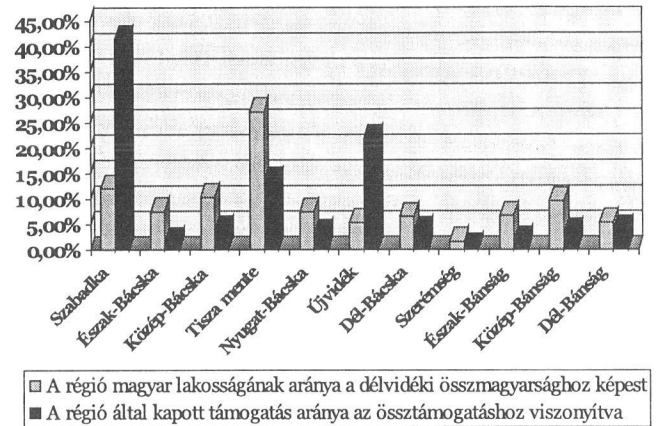
megvizsgáltam az ezen régiókban élő magyarság számát, s az egymáshoz való arányát:

A diagram alapján megfigyelhető, hogy a délvidéki magyarság többsége a Tisza mentén él, s a tömbmagyarság a délvidéki magyarság 56 %-át adja (ez az arány a korábbi évek által szajkózott l-hez képest lényegesen kevesebb). Ebből is látható a szórványosodás előrehaladása,

s megállapítható, hogy ma már a magyarság alig több mint fele él egy tömbben.

A statisztikai alapvetés után lássuk a konferencia valós problémáit, a támogatások leosztását. Az elmúlt 15 év legismertebb határon túli magyar támogatása (már-már fetiszálódott) az Illyés Közalapítvány nyújtotta pénzsegély. A közalapítvány elmúlt 15 évben nyújtott támogatásait a fenti al-regiók szerint bontottam szét, s azok volumenét összehasonlítottam az adott alrégióban élő ma-

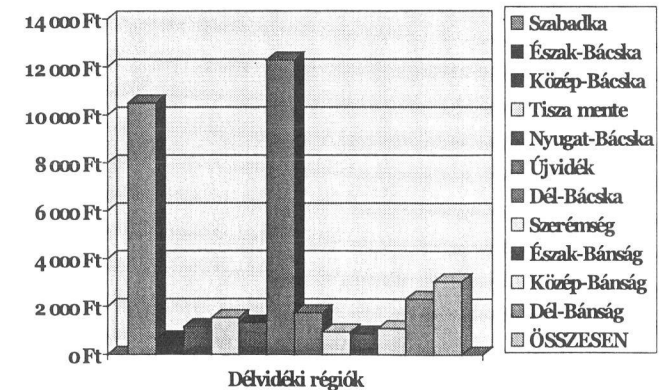
**ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY (1990-2005)
A magyar lakosság és a támogatás közötti arány**

gyarságnak a délvidéki magyarsághoz viszonyított arányával.

Hihetetlen aránytalanságra leszünk figyelmesek: Szabadka és Újvidék városának magyar szervezetei az ott élő magyarság számarányán jóval felül részesültek a támogatásokból, s ennek köszönhetően a többi régió pedig alultámogatott volt (Szabadka városa az elmúlt 15 év Délvidékre juttatott össztámogatásának majdnem a felét elkapta).

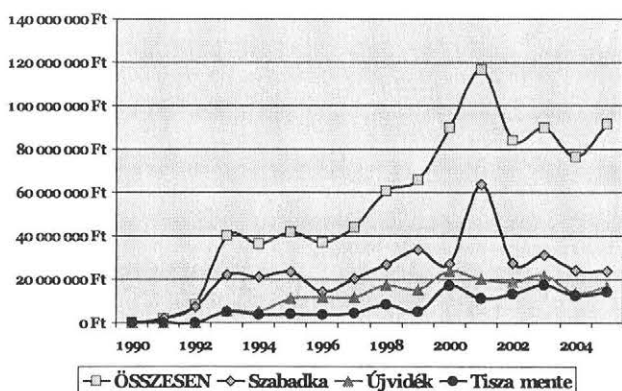
**ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY (1990 - 2005)
Egy főre eső támogatás**

Még inkább szembevetendő ez a következő diagramon, ahol az egy főre eső támogatásokat vetítjük ki:

Azt a hihetetlenül egyensúlytalan állapotot mutatja ki, amikor Újvidék és Szabadka városának magyarsága arányaiban 10-szer (!) magasabb támogatásban részesült, mint pl. Szerémség, Észak- és Közép-Bánság nehéz helyzetben lévő szórványmagyarsága. Persze itt most hivatkozhatunk arra, hogy a legerősebb, az egész Délvidéken tevékenykedő civil szervezetek és intézmények központja Szabadkán és Újvidéken van, s az így nyert támogatások hasznosulnak ezekben az alrégiókban is. Bár ebben van némi igazság, de a lényeg nem változtat, hogy a folyamatos szólások ellenére a szórványmagyarság súlyos negatív diszkriminációnak van kitéve a források szétosztásánál, pozitív diszkriminációról így semmiképp sem beszélhetünk. Pedig a leginkább veszélyeztetett és legin-

ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY (1990 - 2005)
A támogatás nagyságának alakulása

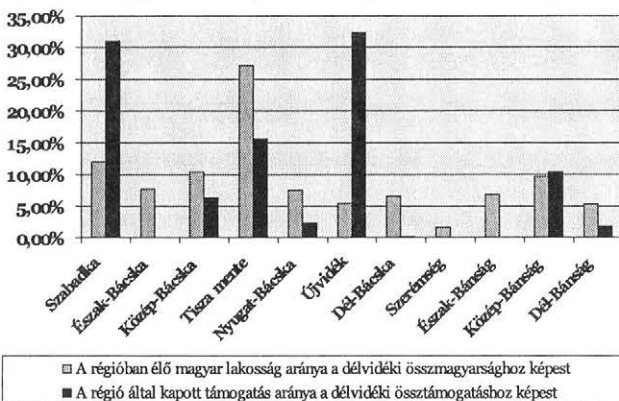
kább támogatandó terület épp a szórványmagyarság lenne.

Ezen a diagramon nemcsak összességében, hanem folyamatában vizsgálhatjuk az elmúlt 15 év támogatásainak az alakulását. Megfigyelhető a támogatás volumenének folyamatos növekedése, ami 2001-ben érte el a csúcspontját, s azóta egy kisebb értéken stagnál. Az is megfigyelhető, hogy a 2001-es nagy támogatásnövekedést szinte teljes egészében Szabadka városa fölözte le, míg a többiek változatlanul a korábbi támogatási szintet kapták.

Az Ilyés Közalapítvány azonban a határon túlra juttatott magyarországi támogatásoknak csak az egyik csatornája, ezért még korai lenne a fenti adatok alapján általánosító megállapításokat tenni. Nézzük tehát a következő nagy pénzosztó szervezetet, az Apáczai Közalapítványt.

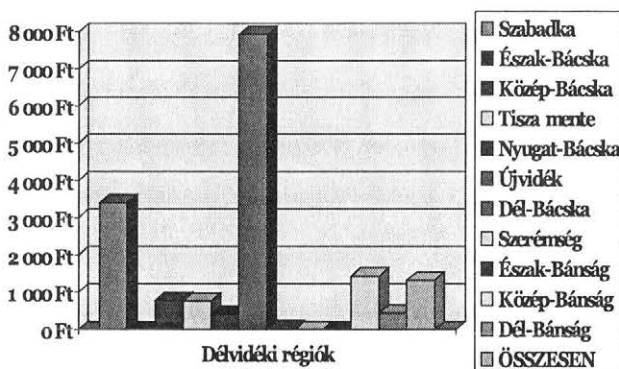
Azonban itt is visszaköszön az Ilyés Közalapítványnál megfigyelhető aránytalanság (Szabadka és Újvidék váro-

APÁCZAI KÖZALAPÍTVÁNY (1999 - 2003)
A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

sának aránytalan nagy támogatása), de megfigyelhető egy érdekes jelenség is, Közép-Bánság pozitív diszkrimi-

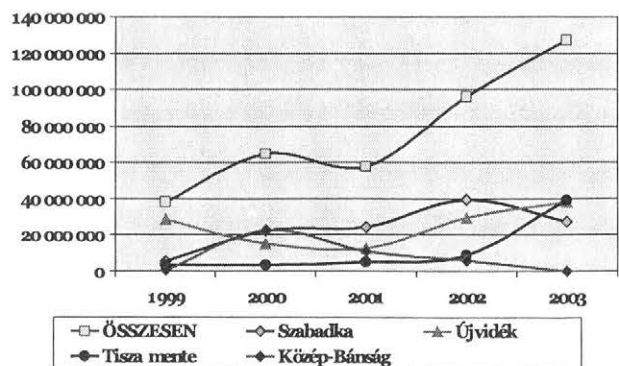
APÁCZAI KÖZALAPÍTVÁNY (1999 - 2003)
Egy főre eső támogatás

nációja (hisz bár kis mértékben, de a lakosság számánál nagyobb arányban kapott támogatást).

Az egy főre eső támogatást tekintve Újvidék ugrik ki kiemelkedően, míg Szabadka mérsékeltebb túltámogatást könyvelhet el. Az adatok mögé tekintve megállapíthatjuk, hogy Újvidék és Közép-Bánság felültámogatottságát az ezekben az években itt létrehozott kollégiumok adják (ami különösen fontos volt, hisz ezek a Délvidék első nagyobb volumenű infrastrukturális beruházásai), amelyek a

APÁCZAI KÖZALAPÍTVÁNY (1999 - 2003)
A támogatások nagyságának alakulása

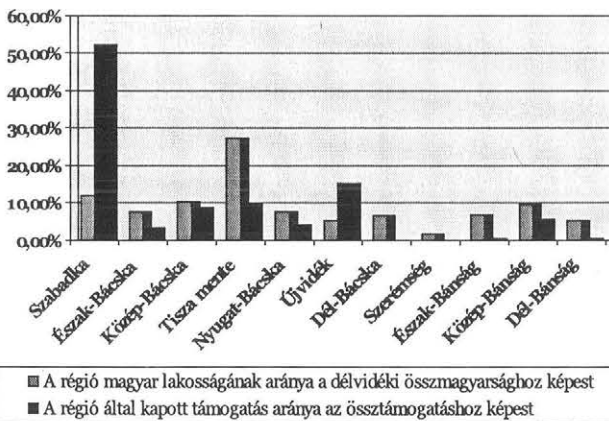

szórványmagyar diákoknak Újvidéken és Nagybecskerekén való továbbtanulását segítik elő. Így valójában ezek a túltámogatások az Illyés Közalapítvány aránytalanságaihoz képest méltánylandóak (hiszen az Illyés esetben egyetlen ilyen nagy stratégiai támogatást se figyelhetünk meg, hisz azt inkább épp a szétaprozódottság jellemzi).

A támogatásoknak az idősíkon való alakulását figyelve megállapíthatjuk, hogy míg a szabadkai és újvidéki támogatásoknál egy viszonylagos stabil kiegyensúlyozottságot figyelhetünk meg, addig Közép-Bánság esetében látható, hogy az itteni beruházások főként 2000-2001-re tehetőek, míg a korábban alig támogatott Tisza mente a korszak végére, 2003-ra ugrott ki (az új kollégium építésével) olyannyira, hogy egyből lekörözte az összes többi régiót.

A következő körben vizsgáljuk meg a 2001-ben meginduló ifjúsági támogatásokat, amelyet a folyamatosan változó nevű (először Ifjúsági és Sportminisztérium, majd Gyermekek-, Ifjúsági és Sportminisztérium, ma pedig Ifjúsá-

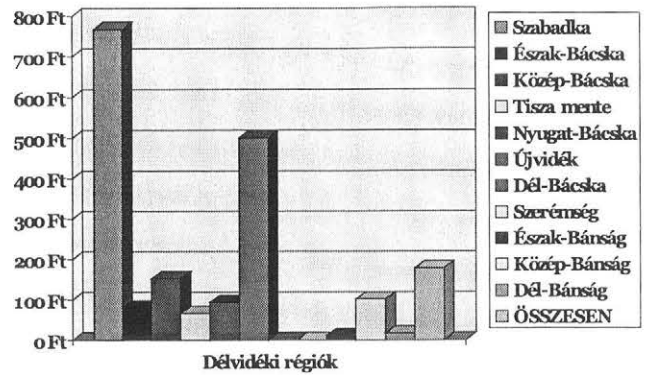
IFJÚSÁGI TÁMOGATÁSOK (2001 - 2005)
A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

gi, Család-, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium) magyarországi szaktárca oszt ki:

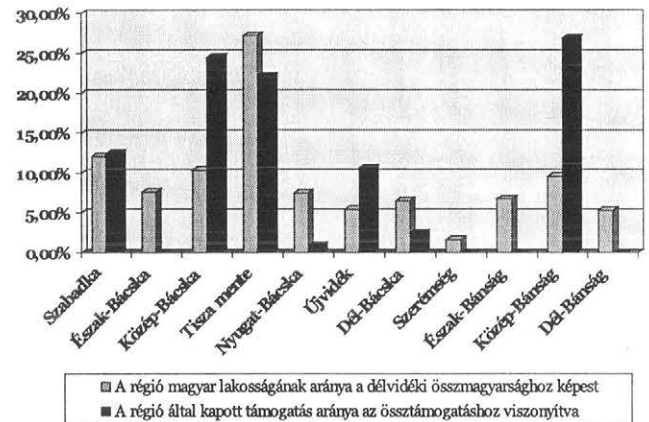
A korábban már megfigyelt aránytalanság minden korábbi méreteket meghalad: Szabadka városának ifjúsági szervezetei a teljes délvidéki támogatás több mint 50%-át kapták. Ez annak köszönhető, hogy az összes jelentős délvidéki ifjúsági szervezet központja Szabadkán van. Ez nem is lenne gond, hisz ezek a teljes Délvidékre kiterjedő helyi szervezeti hálózattal rendelkeznek, viszont a támogatásoknak szinte csak a morzsája jut le ezekhez a szervezetekhez, s azokat teljes egészében a központok élik fel.

IFJÚSÁGI TÁMOGATÁSOK (2001 - 2005)
Egy főre eső támogatás

Az egy főre eső támogatás kimutatásánál csak még inkább szembetűnő ez az aránytalanság. Szomorú, hogy az elmúlt 5 évben pl. Szerémség és Dél-Bácska ifjúsággal foglalkozó szervezetei egy forintot se kaptak, illetve Észak- és Dél-Bánság is szinte alig kimutatható támoga-

MOCSÁRY ALAPÍTVÁNY (2002)
A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

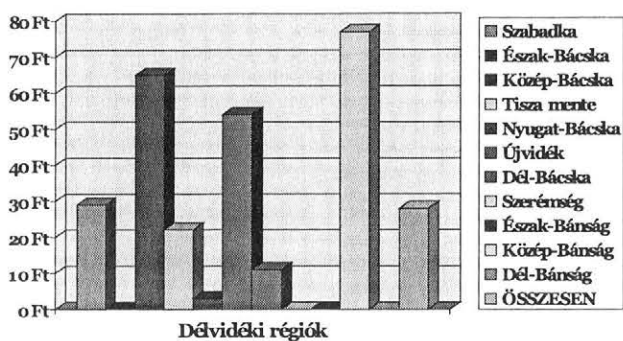
tásban részesült (ismételten a szórványmagyarság hihetetlen negatív diszkriminációja figyelhető meg).

De a sok negatív példa mellett lássunk azonban egy pozitívát is:

Úde színfoltot jelent a Mocsáry Alapítvány (ma már nem létezik - a magyarországi kormányzat ugyanis egyszerűen lenullázta a korábbi támogatását), amely elsősorban szociális jellegű támogatásokat osztott ki. Már az első diagramból szembetűnik, hogy volumenében Közép-Bánság (!), Közép-Bácska és a Tisza mente szervezetei kapták 2002-ben a legnagyobb támogatást, s a máshol oly favorizált Szabadka és Újvidék csak tőlük jóval leszakadva következik.

MOCSÁRY ALAPÍTVÁNY (2002)

Egy főre eső támogatás

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA (2005)

Egy főre eső támogatás

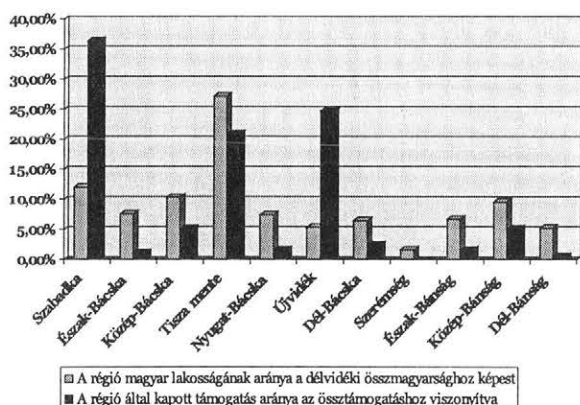
Az egy főre eső támogatást bemutató diagram ugyan-
ezt láttatja, egy másik aspektusból.

Megkérdelhetik, hogy vajon ennél az alapítványnál mi-
ért figyelhető meg a forráselosztás egész más típusú
szerkezete. Véleményem szerint az ok szubjektív: e kis
alapítványnak olyan vezetősége volt, akik nem csak a sza-

A fenti diagramokat áttekintve megállapíthatjuk, hogy a Dél-
vidékre érkező magyarországi támogatások elosztásának igaz-
ságossága és egyensúlya ellen komoly kifogásokat lehet
emelni. Különösen szembeűnő szinte az összes támogatás-
nál Szabadka és Újvidék városának messze felültámogatottsá-
ga, s ennek következtében a többi régió negatív diszkriminá-
ciója.

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA (2005)

A magyar lakosság és a támogatás közötti arány

vak szintjén voltak érzékenyek a szóránymagyarság
problémái iránt.

De térjünk vissza a kemény realitások szintjére: viz-
sgáljuk meg a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumá-
nak ez évben kiosztott támogatásait:

Félelmetesen hasonló arányokat találunk, mint az Ily-
és Kőzalapítvány támogatásai esetében: Szabadka és
Újvidék felülreprezentált, a többi valahol jóval mögöttük
(talán csak annyi pozitívum van, hogy a Tisza mente az Ily-
éshez képest majdnem eléri a lakosság számaránya
szerint öt megillető támogatást).

Az egy főre eső támogatások nagysága ugyanezt a ki-
jelentést igazolja:

Erőteljesen van jelen ez a tendencia a délvidéki magyar
közéletben, illetve konkrétan a magyar pártok által erőtel-
jesebben befolyásolt támogatóknál (Illyés Kőzalapítvány,
Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, ifjúsági támoga-
tások), míg a délvidéki szereplőktől kevésbé befolyásolt,
azoktól jóval autonóm döntéseket hozó forráselosztóknál
(Apáczai Kőzalapítvány, Mocsáry Alapítvány) pedig inkább
megfigyelhető a délvidéki magyarság egésze számára ki-
egyensúlyozottabb támogatáseosztás (sőt egyedül e kettő-
nél figyelhető meg a szóránymagyarság pozitív diszkrimi-
nációja is).

E megfigyelések alapján megállapítható, hogy a Ma-
gyarországról Délvidékre jutó támogatásokat függetlení-
teni kellene a helyi magyar közélet szereplői és a pártok
befolyása alól, mert azok csak negatív irányba torzítják el
a támogatások leosztásának egyensúlyát.

A Civil Mozgalom viszont javasolja a magyar pártoktól
független civil szervezeti képviselők bevonását a döntés-
hozatalba, mert véleményünk szerint egy független, auto-
nóm délvidéki magyar civil szféra képes lenne a magyaror-
szági támogatások leosztási egyensúlyának a megteremtésé-
re.

(Tóthfalu, 2005. december 17.)